

Näituse vastukajad Rootsis

Mõne nädala vältel tegi Eesti Komitee näitus "EESTLASED ROOTSIS 1944-1954" ja sellele eelnenud ajakirjanduskampaania eesti kultuuri tutvustamiseks rootsi üldsusele rohkem kui kogu 10 a. vältel kokku oli suudetud. Tarvitseb ainult peatuda neil kümneil artikleil, mis sel puhul ilmusid rootsi suurimais ajalehtedes:

"Et Ernst Idla on eestlane ja tema liikumis- ja rütmikaideed on eesti päritolu, teab enamik rootslasi. Millele aga mõeldakse harvemini, on asjaolu, et Idla on ainult üks näide sellest, kuidas eestlased paguluses hämmastava energia ning ühiste pingutustega on loonud oma kodumaa omapära traditsioonide ja kultuuriarengu säilitamiseks ja elus hoidmiseks vajaliku aluse." (STOCKHOLMS TIDNINGEN 18/9 1954)

"Kes on jälginud eesti pagulaste saatust möödunud kümne aasta jooksul täitub imetlusest selle üle, mida on saavutatud ning kuidas nad on kohanenud uutele oludele ja muutunud rootsi kultuurielu tõeliselt rikkastavaks teguriks...Neid võib tähele panna meie ülikoolides, nad on andnud silmapaistvat lisa meie kunstile, nii maalikunstile kui muusikale..." (SVENSKA MORNINGBLADET 20/9 1954)

"Eesti rahvas ei ole kaotanud oma teovõimet ja loomisjõudu nende õnnestuste jooksul, mis on tabanud nende sünnimaad. Sellest annab tõendi näitus, mis avatakse 25.sept. Kungshallenis." (DAGEN 18/9 1954)

Ka kui näitus avati, jätkus rootsi ajakirjanduse huvi, poolehoid ja tunnustus näitusega demonstreeritavale eestlaste saavutustele:

"Kuigi väljapandud maalid, tekstiilid, keraamilised tööd, rahvaliku käsitöö tooted ja raamatud esindavad üsna mitmesuguseid stiilivoole, tunneb vaatleja end ometi seisvat ühe olulistes osades homogeense materjali ees." (U.Hård af Segerstad, Sv.D.kunstikriitik, SVENSKA DAGBLADET 26/9 1954)

"Ülimalt veetlev, ilus ja õpetlik näitus on see, mis "EESTLASED ROOTSIS" nime all avati laupäeval Kungshallenis Eesti Komitee poolt.... See annab selge pildi eesti rikkast kultuurielust nii, nagu see peegeldub kirjanduses, kunstis ja kodukäsitöös." (STOCKHOLMS TIDNINGEN 26/9 1954)

"Näitus kui tervik annab hoolimata oma tagasihoidlikust formaadist kujuka pildi eesti kolonii innukaist kultuuripüüdlusist." (SVENSKA DAGBLADET 26/9 1954)

Näituse eri osakonnad pälvisid neis ja teistes pikemates kirjutistes üksikasjalist vaatlust ja tunnustavat hinnangut:

"Eriti imponeeriv on näituse r a a m a t u o s a k o n d: suur laud täis teaduslikke töid, nende seas 11 doktoriväitekirja ja riivulimeeter riivulimeetri järel ilukirjandust." (DAGENS NYHETER 26/9 1954)

"Eestlased on vastutavad imposantse hulga kirjanduse eest. Raamatuosakonnas leidub mitte vähem kui 111 doktoritööd, massiliselt ilukirjandust, hulk teaduslikke töid, nende seas paljud rootsi keeles, ajakirju ja ühingute bülletääne. Ka vaimulik kirjandus on esindatud." (SVENSKA MORNINGBLADET 27/9 1954)

"Kirjandus on osutunud kõige elavamaks kultuurialaks ja eesti pagulaste seast on esile kasvanud terve uus kirjanikegeneratsioon." (SVENSKA MORGENBLADET 18/9 1954)

"Eesti maalikunsti tunneme esmajoones äsjasurnud Eduard Wiiralti, virtuoosliku tehniku ja suurepärase joonistaja kaudu... Ülejäänud osas hõlmab näitus üsna teravalt erinevaid nägemisviise dekoratiivsest realistist Erik Haamerist Herman Talvikuni, kes on ühtaegu tundlik ja tugevasti dramaatiline anne; mis liigub impressionismi ja abstraktse kunsti piirialal." (SVENSKA DAGBLADET 26/9 1954)

"Näitus esitab ka väikese toreda valiku eestlaste loodud kunsti. Mõningaid teoseid iseloomustavad pagemisega seotud rasked elamused, idüllil on vähe näha, kuid seda lõõvam on see peagu taltsutamata jõud, mis ilmneb joontes ja värvides. Kunstiteosed reedavad kindlasti eesti iseloomu: luhtumised, võitlus, raskused ei masenda ega hävita neid, jõud on nii suur, et see lõhub takistused." (SVENSKA MORGENBLADET 27/9 1954)

"Eestlaste maalikunst võib ette näidata proovikaarti mitmesugustest stiilidest, traditsiooniliselt eesülist kuni kunstini, mida on mõjutanud viimaste aastate läänemaa kunst." (DAGENS NYHETER 18/9 1954)

"Eesti kunstil on esitada arvukalt suurejoonelisi asju. Maalil on muidugi valdavad tumedad värvid. Kuid see maalikunst on terve ja algupärane." (DAGEN 18/9 1954)

"Ja kodukäsitöö, mille üle ollakse eriti uhked, eesti rahvariiet, tekstiilornamentika, hõbetööd; - kõiges selles on aluseks mitmesaja-aastased traditsioonid." (DAGENS NYHETER 18/9 1954)

"Pidulikult tumedavärvilised rahvarõivad range tekstiilornamentikaga ja hõbetööd täis muistset vormikõnet..." (SVENSKA DAGBLADET 26/9 1954)

"Eesti rahvakunstil on väga vanad traditsioonid ja see on pagulaste kaudu teataval määral koguni mõjutanud rootsi loomingut." (DAGEN 15/9 1954)

Kui sellele lisada see publitsiteet, mille eestlastele Rootsis andsid Svensk Filma ja Nordisk Tonefilm, filmides näitust oma nädalaringvaateisse, ning näitusest inspireeritud raadiosaade rootsi ringhäälingus 3/10 1954. tuleb küll konstateerida, et eesti kultuuripropaganda seisukohalt õnnestunud üritust seni Rootsis pole läbi viidud.